چیرۆك

خنگە ملانێ

○ عەزیزی مەلای رەش ○

پیادەرۆکەی پێش پیشانگاکە لە پیاوو ژن و منداڵی پارچە لە جمەی دەهات، دەرزیت بهاوێشت بووایە بە عەردی نەدەکەوت. لە هەوەڵەوە بە مەراق و تاسەوە خۆم کوتاناو قەرەباڵغی‌یەکە:

ـ ئەرێ ئەوە چ دەدرێت ؟
ـ ئێمەش وەك تۆ.
ـ دەڵێن کرێشەیە.
ـ بابـە خۆ نەبووە هەقایەتی مێشێ، دونێ و پێرێ لە سەریەك کرێشە بوو.
ـ چشتێك هەر هەیە.

هێشتـا نەگـەیشتبـوومـە ئەستووراییی عەشاماتە کەهالاوی گەرمی، کە دنیا برکی دەهێنا بەر چاومی دەغەمراند، هەناسەو بۆن ئارەقەو گرمخاییی خەڵکەکە رەقیان راگرتم. کەوتمە جیهانی دوو دڵی‌یـەوە: «بـچـم، نەچم» پێـیـەکم کەوتـە پاش، یەکم کەوتەپێش. دوای مرخێش مرخێشی هەڵگێرو وەڵگێرو شی کوت کردنی دڵ: «ئەمنێکی وەزن (٤٨) کغم، بایەکی تۆزێك بە قاییم بێت دەمبات، نە خۆشەدەردەداربە داوو دەرمان وەستاو کوو بەرگـەی ئەو گیرمـە قوونـانێ‌یە دەگرم!؟ خۆ گیانی خۆشم لە دەشت نەدیتەوە!» لەزگ بوو بەرێی خۆم دا کزەکەی بۆ بکەم لە نکاورا ئەم دەنگە، کە رۆژی خوا نەبوو سەرکۆنەو هەراسانم نەکـات لە گوێم زرینگـاوە! پیاویژگە خەڵکی خوا بەقوماش و کراس و پیـاڵەو فەخفووری و فاسوولیاو کەل و پەلی جەمعیە خەنی بوون تەنیا ئێمە نەبین! لای خۆت چەند ساڵ و حەیامە ئیشتراکت هەیە ئەوجا هیچیش! تا خاوەنی تووبین ئێمە هەر ئەوها لە هەموو چشتێك بێ بەشین !
ـ ئافرەت ژنی باش بە ئەمنی لە خۆ را نیو بێ وو جوود سرە گرتنیان نەگوتووە !
ـ وا دیارە بە ژنانیشت تێ نابێت!
ـ ئـ... هـ ئەگـەر بەژ نانم تێ ببایە تووشی ئەو پرتەو بۆڵەی جەنابت نەدەبووم!
های لە ... های لە دۆ شاوێ.
« ـ تەنیا هەر جارێك لۆسونەت بمان دیتبایە!» چارم ناچار بوو: «ئەمری خوای رەزای حەق! با ئەو جارە هەرلۆ جەرباندن و دڵ دا کەوتن بێت» هێدی هێدی خۆم بۆ ناو قەرە پەستانە چرەکە

ڕەپێش کرد:

«جاران چابوو سرە دەگیرا، دوو کۆلانی ئاسن لۆ پیاوو ژنان هەبوون! سرە گرتنەکە لۆ پیر وبێ شنگان زۆر باش بوو. غەدرو غدووری تێدا نەدەکراو ئاواش نەدەبووە ڕۆژی مل هورو لاسارو کەرئەسپان.

ڕەنگە بە هۆی ئەو ئاژاوەو کەر بازاری‌یە زۆر شت لە کەڵێنی پەنجان بخرێتە خوارەوە. ئەگەر دزو خاوەن ماڵیش یەك بن گای لە کولانکە ناوادەکەن. زۆر لە گینیشە! ئەگەر نا ئەو مندالە... ت.. هـ بڵێم چی؟ دونیایەو هەموو شتێکی لێ ڕوو دەدات خوداش نەبێت کەس نازانێت»:

کاتێك دەرگای پێشانگاکە کراوە هەزارە زیلە کە لێکرا، لە هەموو لایەکەوە تەکانیان دا بەر خۆیان. چەشنی مەر ئالیك دان هریان کردە ژوورەوە. هەر بابا بوو بە هەموو گورو هێزی‌یەوە هەولی جوونە پێشی بوو. بووە پاڵ پێوەنان و قەرەپەستانێ‌و ململانێ کێشمە کێش و هەللایەك ئەو سەری دیارنە بێت، سەگ خاوەنی خۆی نەدەناسی‌یەوە. هەریەکە ئەوی دیکەی تاوانبار دەکرد و لە ژێر لێوا نەوە، جار جارەش، بەبێ پەردە قسەی نا بەجای ناراستە دەکرد. بەڵام کێ تێ دەگەیشت؟ لەبەر زۆر خزینە پاڵ یەك کەس بەرنە دەبووەوە ئەگینا تا ڕۆژی واوەیلایێ قیت نەدەبووەوە. یاغر، یاغر، بەبێ خوایشتی خۆم لەگەڵ پاڵدان و هو رووژمی شالاوەکە بۆ پێشەوە دەجوولامەوە. نۆباتیش پێ‌یەکانم لە زەوی بەرزە بوونەوە. هەر هێندەم خۆشی بوو تاگەیشتمە کەرخی دەرگاکە، لە هەر لاوە تەنگیان پێ هەڵچنیم و هەر وەختا بوو هەموو دەندەکانم لە باریەك بچن «لە بێ یەغباریش کە کەوتوومەتە نێوان دوو سێ زەلامی بەوەج و زەبەلاح و چەترە فیل هەر کەمێك بە توندی پاڵدەنەیەك دەم تولخێننەوە!» پاڵدانەکە هەر دەهات بە هێز تر دەبوو. لە حەژمەت ژانی پەراسووەکانم ئاگام لە هەموو شتێك برا. دەت گوت لە مەعبێن دوو بەرداش دامە تالە توانام دانە بوو بەستەمیش خۆم بەملاو بەو لادا بجوولێنم.

بەخۆم نەوەستام، لاو وابوو دەبێتە هۆی ڕزگاریم تا دەنگم تێ‌ی دابوو هاوارم کرد.

- کورە هێواش، بابم هێواش، کورە پیاوی باش بن پاڵەدەن، بابم پاڵەدەن.

بێ هوودە بوو. نەفسی نەفسی‌یەکی وابوو کەس گوێ‌ی بە کەس نەدەدا. دەم گوت هەنووکە ناهەنووکە قەبرغەکانم دەگەنەوە یەك. زۆرم بۆ هات و چارەم نەما، بۆ ئەوەی «سەعید حەسەن» کە دەستە ڕاستەم کەوتبوو قیچێك لێم دوور کەوێتەوە چەپەلۆکێکی حێلم خێواندە سەرو گوێلاکی. پێشتر بەرێزەوی دەمناسی «خاوەن شەهادەی شەشی سەرەتایی و فەرمانبەری شارەوانی و کەڵەگەت و چوار شانەو تێك چەقی» سەرە ئانیشکە ڕەقەکەی لە تەنکێشم گیر کردبوو، زۆر نەمابوو دوو بەدەری بکات:

- دەبەس بمدەرە بەر پاڵەسوان مردووت مرێت!

ئاورێکی کشتی لێ دامەوەو بە خیسێکەوە پێ‌ی گوتم!

- خودا بتگرێت ختو خۆرا ئەو شەپەت لۆ لێدام!

بە هەڵچوونەوە گوتم:

- هێشتا پێ‌ی دەوێت! وا لە زگەکەلەکەم کون بکەیت!

ماڵی ئاوا ئانیشکەکەی وەلانا هێندێك پشووم هاتەوە بەروویستم تەوازووی لێ بخوازمەوە کەشروی ژان لە دەستی دەرچوواندم کە چی ئەو لەگەڵ ڕەنگ پەڕین و شین و مۆر هەڵگەڕان دا دەست پێشخە ری کردو چی تێ نەهێشتەوە:

- غێر موعەلیمیت!

دەت گوت خەنجەرێکی ئاراستەی دڵم کرد، یەکسەر بەر چاوم تاری بوو، ڕق و دەغەز لە هەناوم بڵقیان دا. زەینم تەواو لە ململانێکە نەماونیازم وابوو بەو پەری غەزەبەوە پێ‌ی بڵێم «دیارە موعەلیم..» بەڵام داغمەی حیزی و سەلامەتی، بەبێ خوایشتی خۆم هەر لە کاتی مندالیمەوە بە نیو چەوانمەوە لکاوە بۆیە هەر زوو «بـەلەعنەت بێت شەیتان ها..!» دای مرکاندمەوە «دەو لە دەوی کێ دەنێت ماڵ وێران!؟ کابرایەك بە خۆی نزمترین وەزیفەی هەبێت ئەوجا موعەلیم

کە ڕەو ڕەوی پێشکەوتنی جیهانە و میللەتانی سەر گۆی زەوی شانازی پێوە دەکەن بە هیچی دانێت چی لەگەڵ دەگوترێت! هەر چی لەگەڵ بلێ‌ی بەلاشەو هەر خۆت زەرەر دەکەیت! ئەو جەمعیە کەشێوەی گشتی وەرگرت بەسەدان فەرمانبەرو مامۆستا قەشمەریان پێ دەهات و بە چاوێکی سووکەوە سەیریان دەکردو هەر بە خەیاڵیشیان دانە دەهات کە ڕۆژێك دا

دێت بەتاسەوە بەشداری دەکەن، کە چی لەو دوو سێ ساڵەی دوایـــی دا، کە بازاری رەش پەرەی سەنـــد، بۆ ئەوەی شت وەربگــرن و بەقازانج بیفرۆشنەوە مە گەر بە دەگمەن تاکو لۆ کیشیـان نەمــان. ئــ.. هــ کاکی سمێـڵ بابریشم یەکێکە لەو جۆرە کەسانەو رۆژی خوانی‌یە بەر دەرگەی ئەو پیشانگایەی بەقۆنتەرات نەگرتبێت!» چەندی بڵێی لە خۆم بە قار داچووم: «جـا توخـوا وا ئەو ئەوهـایە ئەمن لۆ!؟ ئــ.. هــ واپێ دەچێت خودالێی گۆڕی بم!، ئەگەرنا لە گەڵ یەکێکی ئائەوها نرخ ریزم نەدەگـرت!» هەر کە پێ یەکـانم لە سەرعـەتـەبـەی دەرگاکە سەنگرانەوە کافر بە حاڵم نەبێت. پاڵەپەستۆکە خراتر بوو. والە قالب درام لە باس نابێت: «ئەو گۆڕەشارەی کە باسی دەکەم هەر ئەوهــا دەبێت!» دوای ئاخ هەڵکێشــانێکی درێژی پەشیمانی ماسەرز نشتی خۆم بکەم: «دافەتێم، دارزێم، بتورێمەوە سەت قات ١٠، حاڵە باشترە! کە بێتە قسانیش بە خۆم دەڵێم تەرەماش! خوزی به خۆزی داران ئەو......» بەلام تازە بەتــازە لەگـەڵ چووان چ ناکرێت وداری خۆزگەش بۆ کەس بەری نەگرتووە، لەبەر زۆر چوونــە پاڵ یەك هەر دەهــات زیاتر تەنگە نەفەس دەبووم تاوای لێ هات ئاگام لە ژان و مان نەماو خوا خوام بوو بەس هەناسەم نەگیرێت. رنگ و هۆری دڵ لە ناو قەفەزەی سنگم دا وەك لاو ژۆکەی قەرێتەی ملی هێستری بالابانی پێشەنگی قەتار چیان، بە ئامان و زەمان دا کەسانی نەبوو: «ئەو رۆژمێی بچم ئەو رۆیــە! نەخــۆش لە خۆم نەبــوو ئەو جاسوورە گوڵی باخــانیشی بووە میوان! حەقە مستم ئەرێ بەخوا حەقەمستم خراتریشم بە سەر بێت. توخوا ئەوەم لەچی!؟

لە چیم کەمە، ها..!؟ بەرەفاهی‌یەت دەژیم و مەعاشەکەم سەرو زێـدەیە! ئــ..هـــ تەنیا هەر لەبەر..! ئاخ.. خ خ نازانم بڵێم چی!؟ هەر ئەوەنــــدە دەڵێم پیری وهـــزار عەیب!» بەخــۆشم نەمزانی چۆن گەیشتمە ژوورەوە. چ چوونە ژوورێك؟ دەت گوت بە حەوت کەســان لە خرتــۆرەیــان وەر داوم. هانکـە هانـك و مشــەمشم دانــەرێیەك دەرۆیشت، مێشکم زرینگ و هۆری پێکـەوت. ئەوەی هێــزو توانا بوو لە جەستەم دا باریان کرد. هالاوی گەرمی ژوورەکە هێندەی دی هەناسەی سوار کردم، لەشم سەرتـاپـا لە ئارەقـەدا کەســەر بەرەوخـوار بازرەقــەی بەستــابــوو، زرچـەی دەهــات. چاوم کەوتە جیهانی رەشکەو پێشکـەو غەمـرانـدن. یەکســەر ماســولکـەکانی لا ملم رەپ راوەستان و بەقەدەر پەنجە تووتە خۆیان دەرخست و هاواریان لێ هەستا و ژانە سەرێکی توندم تووش بوو. دوو جار ملم بەملاو بەولا دا باداو تەقــەیــان لێـوەهات بەلام بێ سوود بوو. «بە سەلامــەتی قوتــار بامــایــە خێرێکم لە خۆ دەگـرت! ئــ.. هــ سەلامــەتی چی؟ دوای ترێ خەپشــەی برێ. بروانــاکەم بە حەفتەیەك پارێزو داوو دەرمان بێمەوە قایدەی جاران نەبەخوا!» خێزێکی تاڵم قووت داوە: «بریا بە بریانێی خودا دایکی مندالان تی چاوێکی لەو سەگ بەحــەســارە بایە، یا خۆد موسولمانێك، لەسێری هەتاپیازی ورد و باریك، بەسەرو بەرلۆی بگێرابایەوە! بێ گومان کەرەتێکی دی ژیانی لێ تاڵ نەدەکردم!»

عەنتیکەم بەو قسانە هات: «ئــ.. هـ ئەوجائەو چ گوێی لێیە!، لە شەر نی‌یەو هەردەم شێری تیژەو هەتا ئێوارێش بۆی برێسم و بڵێم «نێرە» ئەو لە سەر تەختە کە میەکەی خۆی دانا بە زێت و دەڵێت: بیدۆشە!» باش بوو لە بەختانم بوو کت و خوا لەگەڵ تەوژمی خەڵکــە کە تەرۆکی راستــەم کەوتــەلای چامخــانەی پیشــانگاکە، لەپەراسووەکانم تەواو دڵنیا بووم وتوانیم دەستە سرە بۆرە خەت دامەیی یەکەم دەربهێنم و دەم و چاوو شان و مل چاویلکەکەم پێ بسرمەوە. لەبەر جامخانەکە ریزی من بووە سەرەکی و چەنـد کەســانێکیش زوو بە ئاکام گەیشتن خنکە ملانێیــەکە تۆزێك هێور ببووەوە. لە مێملەکەم بەملاوە کەسی دیکە لە پێش نەما بوو، نارەزایی خۆی دەردەبری:

ـ دیارە هەر چشتێك لە جەمعیە بکرین بەرداخیشی لەگەڵ دایە! ئەوا لەو مانگەدا سێ دەستە بەرداخم بەمل وەبکەن.

ـ ئەو هایە، خۆ چ بە زۆری نی‌یە، رازیت باشە، رازی نیت ئەوا بەچاوی خۆت دەبینیت سەتی وەك جەنابت وەستاون وەمنوونیشن،

عومەر مەمەند گەنجێکی لە دەوروبەری بیست وپێنج ساڵ داو دەم و چاو رەقەڵەی کرووزاوی و لیر لیر دەت گوت خالۆزای لێ داوە بە مرو مۆچی ودەنگی زرەوە، لە کاتی هەویە وەرگرتن دا ئەمەی گوت.

ـ بابە قەیدیناکات ئەگەر ئەو چشتەی لەگەڵی دەدرێت تۆزێك نرخی هەبێت، بەلام دەستە پیاڵەیەك خۆی هەیە تاکو بەرداخی لەگەڵ بدرێت!.

عومەر هەر کە زانی قسەکەی راستە نەوی لێ کردو بە نەرمییەوە:
- کاکە ناچارین.
- لەبەر چی؟
- بەرداخێکی زۆرمان لەمل کەوتووە و کەس دوو فلووسی پێ نادات.
هۆیێکم لە خۆم زانی «ئەهۆ.. وەهــ.. ئەو بەزمە کەینێ پەیدا بووە!؟ پێشتـر وانـە بوو، دیارە هەموو چشتێك گۆڕاوە! ساڵی ١٩٦٧ ئەو دووکانە هەرەوەزییە بۆ راست کردنەوەی گوزەرانی مامـۆستـایـان دامـەزرا. تاکەل و پەلی پێویست بە قیست و هەرزانترین نرخی بازاریان بدریتێ و قانزانجەکەش بۆ خۆیان بگـەڕێتەوە. ژمارەی بەشداربووانئەو کات سەری لە «١٥٠» ئەندام زیاتر نەدەدا و دوا کەسیش من بووم. ئەوا پاڵ بە حەڤدە ساڵ دەدات بە هەمـووی دەجـار چشتم لێ نەکـڕیوە، بەڵام سوودیشی بۆم بووە. وا بوو ساڵی ١٩٧١ موبـەریـدەیەکم بە قیست وەرگرت و لەو ساڵانەی دوایی دا دوو سێ جار شەکرو چاو پاکەت، کە ئەو کات، لە بازار بەکوڵلەش چنگ نەدەکەوتن ئەو جا چ ئەو هاش کۆڵك پێش قەرەور نەبوو واپێ دەچێت...»

- هەوی یەکەت.
دەستم بە هەمووگیرفانەکان داگێڕا نەبوو. دەگوت کوندە ی شەویم پێ داکرا لە جێگەی خۆم سارد بوومەوە.
- دەڵێم فەوی یەکەت!
دەستێکم هەر بەچـاویلکـەکــەوە بوو، کە لەبـ موریی جامەکانی، بەهۆی ئارەقەوە دەخزی، بە دەستەکەی دیم دوو جار و سێ جار گەرام نەبوو: «تازە پێم بوو، قاتی ئاسمان هەڵی نەکێشاوە!»
بەتوندییەوە:
- مامۆستا لەگەڵ کێمە؟
بەگەران و چاشمیشیو دڵ ساردی و نەرمییەوە.
- دیارە لەو هەللایە لێم کەوتووە!
بەنیمچە توورەییەوە:
- ئەدی سەعاتێکە لۆ دەنگ ناکەیت؟ بێ هەوییە نابێت.
هاتە سەرزارم:
- لۆ؟
- لۆی ناوێت، ئەگەر بە هەوییە نەبێت زۆر کەسی وەك جەنابت هەیە حەفتەی دوو سێ جار یەك چشت وەردە گرێت.
- ئەمن لەوانە نیم.
- ئەو قسانەمان زۆر گوێ لێ بووە.
- کورە پیـاوی چاك بە، خودا دەزانێت تاگـەیشتـوومـە لات هەزارتفم لە خۆم کردووە! بڕواش بکـە یەکەم جارمەو قەدری عافیەتم زانیو تاماوم جارێکی دی ناماقوولی ئەوها ناکەم.
بەروو گرژی و دەنگی بەرزەوە:
- خۆ تورکی ناڵیم.
بەرۆکم بەرنەداو گوتم:
- کاکی برا شەرت بێت لەشەرتی پیاوان ئەگەر بزریش بووبێت سبـەینی یەکێکی نوێ دەر دێنم و بۆتی دێنم، بەس دەست بەتاڵم مەنێرەوە.
. مامۆستا قسە لەزار دەردێت و سەری خۆت لە بەردی ئەلحەد مەدەو ئیشمان زۆرەو چیدی رامان مەگرە.
ئەمەی گوت رووی لەوەی دواوە کردو گوتی:
- کاکە تۆ هەوی یەکەت.
هەتـا ئەو کاتەش لەسەین و بەینی گەران دابووم. «عەجاییب ئەدی چی لێ هات!؟» پێش خۆتێ هەڵقورتانم بۆناو عەشاماتەکە لە بەڕکی کراسم دابوو، لە بەرگەورەیی چواریەکی بە دەرەوە بوو، ترسی کەوتنم لێ کرد و خستمە باخەڵەوە. تومەز بە هۆی پاڵدان خزی بوو، لە ئاست تیلەقـەی پشتم سەنگـرا بووەوە. کاتێك دەستم پێ کەوت بافرەی گوراح خۆشی وەك مارەزیو بە ناو چی دەماری لەشم بوو داگەراو پشوویێکی شادیم خواردەوە. لەئـارەقـەدا هەڵگەرابوو، هەر ئەوەتە نەبوو بووە هەویر. وەك دوژمنی بابە گەورەی بم چرو چاوی لێ گژ کردم و بەسەر باد ان لێی وەر گرتم و:
- دیارە قەشمەریمان پێ دەکەیت!
- من و قەشمەری کردن!
لە کاتی پەر ئاوا کردنی دا لە جاران خراتر، نیو چەوانی هەر هێندەی دوو پەنجانێ لێ مابووەوە لە بەرە خۆیەوە مرتاندی،
- تو خوا هەوییە هەڵگرتن ئەوها دەبێت!؟ لای خۆت مامۆستایت.